

FOAIE LITERARĂ

Pentru redacție responsabilă :

LUCREȚIA RUDOW-SUCIU.

Apare o dată pe săptămână (Duminica).

PREȚIUL:

Pe un an 4 fl.
Pe jumătate de an 2 fl.
Pe un pătrar de an 1 fl.

Pentru România și
străinătate 14 frc.

Editor și proprietar:

Dr. W. RUDOW.

Logodnica contelui Stuart.

— Povestire din viața Românilor bihoreni. —

De L. Rudow-Suciu.

(Urmare).

În zădar contesa îi aruncă contelui priviri rugătoare, ba aproape amenințătoare, el începu: „Vor fi vr'o cincă ani, când dl Stefani cu niște camarazi se afla pela noi, și când ședeam la masă, de odată el strîmbă fața într' atâta, încât tocmai vroiam să-l întreb că ce-i lipsește. Dar abia deschisesem gura, când el sări în sus și se repezi pe ușa afară.“

„Ei, și de ce?“ întrebă archiducele foarte interesat.

„Închipuiți-vă alteța, nebunatoca îi pusesé un răcușor pe ceafă și acesta-și întrebuița foarfecile cum se cade.“

Toți domniî rîsără, afară de Stefani, și contesa Edită zise cu un aer de necaz prefăcut: „De ce povestești aceea istorie veche, tată?“

„De ce săvîrșești astfel de lucruri, fata mea?“

„Domnul căpitan avea o ceafă atât de atragătoare încât gândiam atunci, că ar fi numai bună de ciupit. Și fiindcă eu însămi nu ndrăsnam, îți am trimis această rosă“ încheia ea cântând și aruncându-i căpitanului o ochire atât de fărmedătoare, încât supărarea lui dispăru îndată și el răspuse cu un zimbet binevoitor: „Atunci noi am fost copii, acuma însă sîntem oameni mari, nu e așa?“

„S'o sperăm!“ zise Edită dând fețișoarei sale o expresie atât de serioasă încât toți izbucniră în hohote. Numai mamei părea că nu-i prea plac astfel de glume, căci zise: „Dar domniî vor dori să se odihnească puțin; mă rog să scuzați că nu pot oferi fie-căruia o chilie proprie, și sper că veți împăca și câte doi-trei

într' o singură odaie. Doriți alteța voastră împărătească să fiți condus în odaia Voastră?“

„În cea învecinată veți dormi alteța voastră“, se adresă contele către Stuart.

„Mă rog, eu sînt numai contele Stuart,“ răspuse acesta.

„Dar alteța sa împărătească a zis...“

„Fie, eu însă nu folosesc titlul de duce, mă rog deci să nu mă numiți astfel.“

Archiducele carele într'aceea își esaminase hănele observă apoi: „Mie mi se pare că mai bine să ni-se curățească nainte hainele, cel puțin întru câțva, căci am adus o moșie întregă în formă de colb. Iertați-ne deci că ne-am prezentat într'o astfel de stare și așteptați o clipă, mă rog.“

Cu aceste cuvinte el sări scările în jos, și ceata întregă îi urmă spre cealalta parte a curții. De sub perile servitorilor se ridică aici un nor cumplit de colb, încât contesele intrară în casă și nchisără ușa.

După câteva minute archiducele se ntoarse, descărcat de sarcina lui pămîntească, precum zise el.

Contesa folosindu-se de împrejurarea că era singură cu el, îi spuse: „Mă rog de ertare, alteța, dar aş dori să știu, de ce contele Stuart nu-și folosește titlul de duce? Pentrucă chiar alteța voastră l-ați pomenit, nu pot crede că pretensiile sale să fie fără temeî în această privință.“

„Aveți dreptate, contele are tot dreptul de a purta titlul de duce. Ba ar fi îndreptățit să se numească chiar prinț de Scoția. Dar n' o face și anume din cauza plau-

sibilă, fiindcă un conte, la urma urmelor, poate să fie sărac, dar un duce sau chiar un prinț sărac ar fi de rîs, cum mi-o spuse el odată.“

„Foarte cuminte. Deci e sărac într'adevăr?“

„N'are așa zicînd altă decît sabia sa; dar asta nu me împedică pe mine precum pe noi din casa Habsburg peste tot, să nu-l prețuim foarte mult pentru capacitatea și purtarea sa, cam serioasă ce-î drept, dar totdeauna deamnă de un domn mare.“

„Ah, favoritul alteței voastre!“ observă contesa zimbînd. „Mulțam frumos pentru răspunsul grațios. Și pe cînd putem să vă așteptăm la masă?“

„Îndată contesă, dar mai întăiu permiteți să mi îngrijesc puțin toaleta, zise el zimbînd; „într'un pătrar de ceas vă stau la dispoziție.“

Tocmai atunci intra și Stuart cu câți-va alți domni, și contesa zise: „Bine, pe atunci vă aștept dar. La revedere alteță!“

„La revedere amabila mea gospodină“ răspunse Archiducele și urmă cu Stuart servitorului.

Cînd domni s' iviră iarăș, masa era așternută în salonul mare. După ce s'adunaseră toți, veniră și contesele cari în timpul acesta-și schimbară hainele, și archiducele întrebă pe stăpînul casei: „Nu e aici fiul dvoastre?“

„El păzește urșii. Nu vă îngrijiți de el, alteță! Dar vă rog să ședeți!“

Cu aceste cuvînte el pași nainte spre capătul mesei. Archiducele luă de braț pe contesa, și fiindcă Stuart se afla lângă dînsul ca de obicei, ea-î se adresă astfel: „Veți duce la masă pe fiica mea, domnule conte?“

Apoi ea se așeză la dreapta archiducelui, la stînga căruia ședea soțul ei, și pofti pe Stuart să îee loc lângă dînsa.

Să vedea că Edita promisese o lecție strajnică să se poarte cum se cade, căci nici severul ei vecin nu află nimic de obiecționat în purtarea ei. Numai vioiciunea ei înăscută n' o putea domoli, dar precum contrastele se atrag de obicei, așa și aici: să vedea că amabilitatea răpitoare a fetei făcu o impresie din ce în ce mai vie asupra bărbatului așezat, și amîndoi-și petreceau foarte bine. Și mama părea îndestulată; numai câte-odată cînd rîsul vesel al fiecei suna mai tare decum permite tonul bun, ea îi arunca o ochire care o îndemna la cumpătare.

Să părea că Stuart se lasă cu totul în voia influenței vecinei sale fărîmătoare; în fapt însă el mai urmărea un scop lateral, adecă ca acești ochi pururea șagalnici să-l facă să uite o pereche de ochi melancolici cari încă tot îl urmăreau. Cu timpul se și părea că această silință avea succes, el se făcu mai cu chef, ba chiar vesel, povesti mult despre călătoriile sale și fiind un observator atent ai căruși ochi vedeau multe ce scapă ochilor călătorului de rînd, nu era de mirat că contesa tînără se simțea în mod deosebit atrasă de

el, fie și numai prin contrastul între el și cunoștințele amabile, dar cam superficiale, ce le facuse pînă acum.

Astfel timpul trecu foarte iute pînă ce stăpîna casei ridică masa, pentrucă oaspeții mai tîneri începură a fi deja mai mult decît veseli, sub influința vinurilor alese.

Eșînd în parc societatea vîzî că soarele era pe asfințite și vîrsa raze aurii peste vîrfurile copacilor și ale munților.

„Ce priveliște frumoasă!“ exclamă Stuart.

Edita care tot se află încă lângă dînsul, îi aruncă o ochire mirată, aproape batjocuritoare și zise: „Dar domnule conte, asta doară e un lucru de toate zilele; cum poate cineva să fie atît de răpit?“

„Pentru dta da, e lucru de toate zilele; trebuie însă să nu uii că eu mă bucur de această priveliște pentru întăia dată în viața mea!“

„Adevărat. Dar aici nu e nimic. Sus pe munți ai să vezi, acolo e frumos!“

„Măne doară voi avea prilej să ved și aceasta; drept spunînd tare mă îmbucură.“

„Da, voi bărbaților vă puteți bucura, aveți voie de a face ce vă place. Dar noi fetele, sărăcuțe de noi...“

„Nu faci tocmai impresia unei călugărițe închise, contesă,“ răspuse el, zimbînd.

„În așa hal nu mă aflu, ce-î drept, dar aș dori tare, spre pildă, să plec și eu mîne la vînețoare. Mama însă nici nu vrea să audă despre una ca asta.“

Stuart o privi mirat, aproape uimit și obiecționa: „Dar o vînețoare de urși nu e lucru pentru contese tinere!“

„Ia lasă! Și dta ești ca ceialalți,“ zise Edita, făcînd o mutră și întorcîndu-se pe jumătate.

„Cînd vom aduce ursul, mîne, dta veți putea să-ți arăți arta.“

„Ce, mă îei drept un vînețor de hoituri?“ strigă ea cu ochi scînteetori, alergă în casa și se 'ntoarsă îndată cu o pușculiță frumos împodobită. Pusă un florin pe o scîndură a gardului, grăbi înderēt vr'o douăzeci de pași și-l dobori.

„Ce zici acuma? Pot ținti sau ba?“ triumfă ea, aducîndu-i banul, pe fața căruia se vedeau urmele glonțului. Cu ochii ei scînteietori, cu obrăjori roșiți de agitare ea era atît de răpitoare încât Stuart îi șopti: „Îmi vei da florinul acesta spre aducere aminte; contesă?“

„Dacă mă vei lăsa să-l pușc de pintre degetele dtale,“ răspuse ea întrecut, „sau nu cutezi una ca asta?“

„De sigur cutez. Dar vin ceialalți.“

Intr' adevăr oaspeții cari auziseră împușcătura se adunară împrejurul Editei, și strîinii priviră mirați cînd la dînsa, cînd la florin. Tatăl ei însă îi mîngăia pîrul creț și zise: „Ești sîngele tatăne-tău, fîtul meu!“ Archiducele adaogă: „Dacă aici chiar secul frumos e atît de rîsboinic, trebuie să fim mîne cu băgare de samă ca să nu rîmînem înderētul lui!“

Estmod vênetoarea deveni iarăș obiectul convorbirii, și pecând oaspeții își spusără păreri, Edita se făcu nevăzută. Dar se întoarsă îndată dând un semn lui Stuart carele stetea mai la o parte. Ochii ei străluceau amenințatori și totodata ademenitori; și în ciuda impresiei adânci ce o făcu asupra lui, fața blândă a celeilalte fete i-să ivi tocmai acuma atât de vie, încât își stergea ochii, ca și când ar putea s'o depărteze astfel. Plecă și el fără a spune un cuvânt. După ce merseră câteva minute, amândoi steteră locului lângă un tei mare, ea îi puse florinul între policar și degetul arătător, se convinsă că reversul era întors spre ea, număra douăzeci de pași, ținti și pușcă. Argintul sbură la pământ; și abia îl ridicase Stuart, când ea și fu lângă densus și zise: „Vezi bine, eu știu ținti și dta ai curagiū! Ceialaltii cu toții n'au luat vorbele mele de serioase, dacă eram s'o încerc cu dînșii. Dta ești primul care a cutezat-o, dta...“

(Va urmă.)

L A B O I.

*Am pus talangele pe boi —
De ce le-am pus știm numai noi!*

*Când es cu boiī pe la zori,
Pe mândra o cuprind fiori, ...
Și boiī merg, sē duc în pas:
Și ce frumos e blândul glas
Ce-l dau talangele pe rēnd:
De foc obrajii mi s'aprint,
De foc s'aprint obrajii ei...
Cu dragii ei de bourei
Ea vine, vine 'n urma mea,
Ah, câte-și mai gândește ea,
Și câte nu gândesc și eu —
Și boiī merg, să duc mereu...
Pe holde pasc cei patru boi
Iar noi, ne iubim amîndoi,
Și ascultăm frumosul glas
Când boiī pasc; mergēnd în pas...*

Korneuburg.

I. Stanca.

C i t a t u l.

Vrem se scriem ceva, ne punem și cităm.

Jurnalisticul împrumută dela vre-un autor o idee exprimată în o frasă bine tichuită și o îmbracă în cele mai variate forme. Articoli de jurnal sunt toți sentințioși, ear sentințele sunt citate după scriitorii mici și mari ai tuturor neamurilor. Cu cât sunt mai multe sentințe între semnele citațiunii, cu atât mar mult pare a dobēndi articolul în gravitate.

În polemizări ajunge sē te provoaci la numele unei somități literare sau științifice, susținēnd că represinți părerea aceleia, pentru a crede, că ai vestejit pe dușmănul tēu. Criticul se mulțumește cu o frază franțuzască sau nemțască pentru a crede, că a resturnat ce a conceput vre-un scriitor în zile lungi. Max Nordau zice și earăș zice, Max Nordau împeștritează astăzi coloanele foilor noastre. Ba sunt chiar iperzeloașe unele jurnale de ale noastre, furnizând fel și fel de sentințe și aforisme cu ridicata pe seama cetitorilor prin rubrici a la „una la zi“, „una la săptămână“, — firește fără de a ținea cont, că aceste hapuri „una la zi“ pot fi eventual dăunoașe stomacului cetitorului.

Țrecem la altă — brânșă, bunăoară la amorezați, căci jurnaliștii și amorezații nimicesc mai multă hârtie și cerneală.

Amorezatul își ademeneste iubita tot cu citate. Scrisorile de dragoste, cum sunt în modă, nu sunt altceva, decât o înșirare de păreri și reflesțiuni străine asupra dragostei. Tinerul și tinera culeg încă de timpuriu maxime și fragmente de versuri, cu cari se întelnesc prin „doruri“, „albumuri“, călindare și prin alte produse ale — literaturii frumoase. Pentru fiecare stadiu al sentiimentelor au vreo câteva rēnduri potrivite la îndemână. Schopenhaueriadele firește nu lipsesc, — isbucnirile emfatice ale desnădăjduirii sunt predilecte. Excepția nu face doar biletele de „rendez vous“, căci și aci se grăsește bunul sfârșit cu: „vino ah vino, că te astept“....

Nu cu mult mai puțin se citează în vorbire, fie vorbire improvizată la adunări și banchete, fie conversație zilnică pe stradă și în saloane. În privința aceasta noi Românii stăm binișor peste alte propoare. Noi cunoaștem firește încă din copilărie „vorba dăuia“... Poporul nostru se folosește pas de pas de miile proverbe în cari își are depusă o înțelepciune întreagă. Felul cum citează însă poporul nu poate fi apreciat în rēnd cu obicinuința noastră, a cărturarilor. Poporul citează din necesitate, noi din obicei. Proverbele pentru popor sunt înțelepciunea vieții, indispensabile povete. Citatele noastre, culese de cine știe unde, sunt în absolută preponderanță — pene străine cu cari ne-am obicinuit și ne place a ne înțorțona și a ne peteci vestmēntul propriu, sunt miilouce cu cari acoperim și promovăm totodată atârnarea judecătii noastre individuale. Cu cât este cineva mai sirguincios în a compila, cu atât mai ușor își știe da scriselor sale caracter enciclopedie, științific și nu știe ce, cu atât mai ușor este în stare a-și ascunde-semidoctismul. A combate poporul pentru căși folosește proverbele înseamnă a-l despoia de-un nutremēt spiritual. A combate înșe pe stimabili și stimabilele, cari cu atâta patimă și nesocotintă citează, este o datorință. Reu există fără îndoială și la alte neamuri. Lucru înșe ce nu ne poate fi scuză. Posibil sē-l fi împrumutat și noi dela alții căci ee e reu mai ușor sē imitează — mai posibil însă că s'a desvoltat la vatra noastră.

Înșe cum cităm? O cercetare amēnuntă, ne ar

duce la, cei-i drept, la interesante constatări, spațiul însă ne impune a ae restringe.

Vrem se cităm, scoatem din carnetul cu citatele sau eventual chiar din vre-un autor (dela isvor!) un pasagiu „sentențios“ și îl întretesem drept „apropos“ la locul unde avem lipsă. Responsabilitatea întreagă pentru cuprinsul pasagiului citat rămâne natural în sarcina lui „zice X“, procedură ce duce adeseori la absurd. Un exemplu. Într'un jurnal de-al nostru se scrie despre republică. Autorul citează la fiecare alineat. Intre multe definiții găsim și:

„Republica este garanția tuturor drepturilor“

Zice Caragiale.

Ce vor fi socotind cetitorii despre Caragiale, cetind admirabila definițiune? Oare se nu fie vreo definițiune apocrifă? Nu! Însă nu „zice Caragiale“ ci „zice“ conul Leonida, eroul comediei dlui Caragiale. Conul Leonida al lui Caragiale, astfel precisat mai înțelegem. Era p'aci să ne facem o parere greșită despre scriitorul citat. Scriitorul articolului citat putea se atribue cu alt prilej tot lui Caragiale următoarea sentința cunoscută:

„Unde nu e moral, acolo e corupție și o societate fără principii va să zică ca nu le are.“ Asta tot Caragiale o zice, însă prin graiul lui Moș-Trabanache cel din „Scrisoarea perdută.“ Eată o procedură greșită a celorla ce citează. Vederile aceste despre „republică“ și „moral“ puteau fi proprii indivizilor caricaturizați de Caragiale, dar este absurd a le pune în cărca lui însuși.

Un alt exemplu. În reflesionile amorezaților ne întâlnim mai des cu următorul citat:

„... A noastre zile sunt pa-ei trecătoare
N'avem în scurtul vieții nici timpul de sperat,
Ferice care cântă cu inima la soare
Și dă chiar nemurirea pe-un dulce sărutat.

Alexandri.“

Adecă zice Alexandri. Bietul Alexandri, în cătă abstenență va fi trăit, pentru a nu-și risca nemurirea! Noi, aștia alți, firește n'avem ce risca, putem „cânta cu inima la soare“ și săruta în bunăvoie... Versurile de sus le „zice“ însă Horațiu cătră Geta în „Fântâna Blanduziei.“ În rostul lui Horațiu cum l'a prezentat Alexandri se mai potriveau, a-l identifica însă pe Alexandri și pe urma chiar pe noi cu cele zise aici de Horațiu prea mi-se pare nepotrivit.

Ce urmează din exemplele de sus?

Cei ce citează — dacă tocmăi n'au incotro — să fie cât se poate de cu crutare față de autori și să nu-i presinte în lumină falsă. Să țină cont de impregiurările între cari ajunge scriitorul la diferite concludii „sentențioase“, căci altcum îl aduc în contradicere cu sine însuși. În general însă se fim cu crutare față de noi înșine, să cităm cu mai puțină — mânăie. Următorul principiu trebuie urmat cu conștientitate: Cităm puțin, numai strictul necesar, însă precis și mai la înțeles. —

I. Ch.

Viața e o metanie a miseriilor mici, pe a cărei boabe filosoful le trece pe rând printre degete rizând.

Traducere de B.

Al. Dunas tata.

Pe treapta cea de sus.

(O isterie studentească din Halle.)

(Urmare.)

„Se n'ntelege. Va fi o glumă cum se cade.“

Ei-și grăbiră pașii și ajunsă în curând la casa în al cărei cat prim locuia „Dr. Biller, consilier intim și profesor de medicină;“ în catul al doilea „veduva unui medic primia în cortel studenți din case bune“, adecă bogate, precum anunțau două tăblițe lângă ușă. Suiră cele câteva trepte pân' în catul întâi, apoi scara până n al doilea și steteră înaintea unei uși la care era lipită un bilet cu inscripția: baronul de Steintal.

„Auzi, iar taiă la cloambe!“ șopti Berger.

Într'adever s'auzia chiar prin ușa închisă un horcâit ca zgomotul unui ferestrău care crescă încă după ce amendoi intrară. Dela stradă întra lumină destulă încât puteau vedea unde se aflau. Kunz întră în cameră, se apropiă de pat și-l cîupi pe baron de barbă și nas la început lin, apoi mai tare.

„Asta nu folosește nimic“, zise Berger cu glas tare fiindcă altfel Kunz nu l-ar fi înțeles cum horcăia de tare, luă apoi buretele de pe mesuță, îl muia în apă și îl ținu de asupra feței baronului. Acesta se n'toarsă n dreapta și n stânga — de geabă, ori-unde îl urmăria buretele stropindu-i capul.

„Cred că se va deștepta n curând“, observă Kunz.

„N'ai grijă!“ îl liniști Berger, „dar mi-să urește de glumă.“

El pusă buretele iar pe mesuță, apoi zisă de o dată ca inspirat: „Auzi acum îmi trece prin gând o adevărată drăcie!“

„Ce?“ întrebă Kunz.

„Ascultă!“ răspunsă Berger și n'ncepu să-i vorbească încet.

„La naibă. ăsta-i bună!“ zise Kunz frecându-și mâinile. „Inainte deci, sânt aproape unsprezece oare; doamna și servitoarele s'au culcat dedemult.“

„Vreau să mă conving mai bine despre asta“ observă Berger și eși. În curând se n'toarse zicând: „Dorm cu toții, am și stins luminile lângă scară.“

Apoi începu un freamăt misterios, ca și când ar umbra strigoii.

Puțin mai târziu căruța în care ședea profesorul Biller cu nevasta și flica sa, ajunsă în strada în care familia își are locuința.

„Indată vom fi acasă“, zise profesorul. „Mă bucur foarte, deși m'am simțit bine în casa colegului Merker.“

„Eu m'am așteptat că să fie acolo și baronul“, observă nevasta sa.

„Care baron?“

„Cum poți întreba una ca asta, iubite bărbate! Vorbesc de Steintal.“

„Mie nu mi-să pare asta ceva de sine înțeles, fiind pe aici mai mulți baroni de sama lui.“

„Eu nu cunosc ca Steinthal.“

„Întru ce privește ușurătatea nici eu, se povestesc lucruri despre el, lucruri...“

„De obicei nu-ți pasă de ceea ce vorbesc oamenii.“

„Nici acum nu mi-ar păsa, dacă n'ar trebui să mă tem...“

El își curmă vorba și nevasta îl întrebă: „De ce te temi!“

„Din cauza Gertrudei.“

„Această teamă e într' adevăr de prisos, — nu-i așa fiica mea!“

„Știi mamă ca eu am să fac totul după placul vostru,“ răspuse fata coborîndu-și ochii.

„După placul vostru — cât de diplomaticeste!“ zise tatal rîzînd.

„O fată și mai ales fata mea în această chestie va urma mai bine sfatului mamei decât al tatei. Într' adevăr nu pricep ce ai încontra baronului, iubite bărbate!“

„Încontra dsale personal nimic, dar are principii și moravuri din cauza cărora o legătură între el și fiica noastră crescută în idei burgheze nu-mi pare potrivită.“

„Încontra doctorului Sip nici socrul cel mai burghez n'ar avea nimic! Ce-i dînsul față cu poziția sau să zic numai, cu esteriorul strălucitor al baronului, mai ales în ochii unei fete tinere?“

„Oh, nimic!“ răspuse profesorul în ton cam aspru. „Numai că dînsul e singurul care ar putea să me înlocuească odată și cred că fiica mea respectează îndeajuns poziția tatăne său pentru a preferi aceasta orî carei averi, titlu șcl moștenite. De alminteri,“ el urma în tonul său obicnuit, „cearta noastră e fără de înțeles. Steinthal a făcut curte multora, ba doară în mod și mai bătător la ochi de cât fiicei noastre.“

„Din contra bărbățele, baronul ieri mi-a făcut deja alusii...“

„Bah! aceasta a făcut-o și față cu alții.“

„Întru adevăr?“

„N'am datina să spun ceea ce nu știu soro, și astfel de lucruri nu îmi plac nici decum.“

„Sper că n' curînd am să te conving că-l nedreptățești pe baron cu astfel de prepusuri. — Dar tu fata mea? Cred că încă nu te-ai legat față cu dr. Sip.“

„Nici decum maică.“

„Foarte cuminte. Cavalerul tîu cel nou pare că-ți place cu mult mai mult.“

„Baronul e mai frumușel, ce-i drept dar eu încă nu-l cunosc îndeajuns, și mai am auzit lucruri cari confirmă ceea ce le spune tată.“

„Vorbe goale! Sunt reütăcioși oamenii,“ zise mama într' un ton de superioritate. Cunosc astfel de vorbe. Dar suntem acasă“.

Căruța se opri și familia se dete jos. După ce profesorul deschise ușa el întrebă mirat. „Nici o lumină? Cum?“

(Va urmă).

Din literaturile străine.*)

Trandafirul.

De

Iaroslav Vrehlicky.

Era în luna mai, anul 1283.

Auriul soare de primăvară scufundase *Via del Corso*, care pe-atunci forma centrul Florenței, într'o mare de lumină. Aerul proaspăt și limpede nu alcătua încă adîncul azur de vară, însă în undele lui ușoare și moi, care înconjurau coperișele ascuțite ale caselor patriciene, turnurile și cupolele, era ceva nesfîrșit de visător. Din înalțime se auzia cîntecul pasărilor nevezute, din grădinele de prin împrejurimi răsuna din timp în timp seriosul freamăt al pomilor adiați de vînturi lingușitoare, și apoi iarăș peste tot se scobora liniștea visătoare plină de nespusul farmec al primăverii și de mișcătoare grație. Uneori cite un călugăr luneca nainte eu mâinile pios încrucișate pe pept, purtând mătaniile de sfoara albă ce-i strîngea șoldurile. Sumbra figură luneca ca o umbră, de pe-al cărei întunec se ridica alba zăpadă a porumbeilor, ce sfîoși dar liniștiți sburau în jos de pe cornicea signoriei și așa de tăcuți, ca și cum nu ar voi să turbure liniștea orașului cuprins într'un vis frumos de primăvară.

Înainte casei lui Folco Portinari, care se ridica cam la mijlocul uliței *Via del Corso*, stătea un tîner, a cărei sveltă statură era acoperită de-o haină neagră, cum obicînuiau s'o poarte totdeauna studenții universitari. Tînerul aștepta pe cineva. El sta ca o statuie, cu privirea neclintit îndreptată spre un trandafir înflorit, și acoperit de rose mari, pline, esalând miros răpitor.

Încet și cu capul plecat se apropia de tîner un bărbat mai batrîn, îmbrăcat în costumul negru al unui patrician bogat. În mîna dreaptă el ținea o hîrtie, din care părea că citește. Câți-va pași aproape de tîner el se opri și-l observa cu atenție și duioșie. Tînerul era atît de cufundat în visarea sa încât nu a observat pe nou sositul. Când și-a ridicat ochii, el merse repede spre dînsul și întinzînd mîna după foaia din mîna, strigă: „Guido!“

„Nu așa de aprins, Durante!“ respunse Guido și ridică foaia de asupra capului, „nu așa de aprins!“

„Tu știi că eu ard de dor.“

„Prea firește! Amorezați totdeauna ard de dor.“

„Rîzi de mine?“

*) Sub această rubrică vom publica mici traduceri din literaturile străine, moderne și vechi

I. Vrehlicky este unul din poeții cehi în viață, care și au cîștigat deja un nume european. În proba ce alegem din el, poetul descrie un episod din ceea ce preacurată iubire platonice, ce-l stăpîna pe Dante față de Beatrice. Episodul primeste o coloratură subiectivă interesantă.

„Nu, amice, dar eu mă 'ndoesc, că răspunsul meu te va mulțami. Asupra dragostei eu mi-am făcut altă idee, nu 'ca tine și ca Cino.“

„Și ca Dante de Maiano“, îl întrerupse amicul, „știu bine. Dar dă-mi fila, te rog. Tu știi că tocmai răspunsul tău o să mă bucure mai mult; iar aici“, — el scoase ceva din buzunar — „poftim răspunsul lui Dante de Maiano. El vorbește despre dragoste într' un ton chiar ofensător, părerea lui este așa de josnică ca și orizontul sufletului său. — Dar dă-mi odată răspunsul tău, eu 'ard de dorul lui.“

Guido Cavalcanti ținea fila încă tot pe de-asupra capului. Zimbetul lui însă dispăru, o melancolică espresie trecu peste fața lui.

„Crede-mă, Durante, și răspunsul meu nu-ți va plăcea. Câți nu sunt cei ce se socotesc „fidelii în iubire“! Și cât de feliurit gândește fiecare despre ce noi numim iubire! Pentru Cino iubirea este o copie, pentru Dante e un joc al patimei timpite, fără importanță, pentru tine o arzătoare chestie a inimii, pentru mine o chestie de rece rațiune. Cel mai înalt scop al iubirii pentru mine este filosofia. Asta-îi dulcea putere, care mă pune în lanțuri. Dar cine dintre noi toți are dreptate?“

„Răspunsul, Guido, răspunsul tău vreau să-l citesc!“

În momentul, în care Guido preda nerabdătorului răspunsul său la sonetul lui, se deschise ușa grădinei, care aparținea casei Portinarilor. Din ea eșiră două femei mai batrâne, îmbrăcate în mătase, dar simplu și o copilă tânără, sveltă, îmbrăcată în alb. Amândoi amicii pașiră napoi și se închinară. Matroanele mulțămira mândre și afabil, dar fata își plecă frumosul ei cap și roșeața feței sale aproape străvezii se mai înroși, de sêmena cu cel mai frumos trandafir. Sfioasă ca o căprioară, numai pe o clipită își ridică ochii albaștri închiși, apoi porni înainte între cele două matroane.

„Așa de modestă-îi stăpêna mea și așa de drăguță!“ șopti amicul lui Guido Cavalcanti. Din ochii lui strălucia o iubire nesfîrșită; o spaime sfințită și o admirație adorătoare luminară fața lui palidă.

Guido, mai bătrên și mai liniștit ca Durante, era adênc mișcat și el. Punând mâna pe umerii tinêrului, el repeți trist ultimele vorbe dintr' un sonet de-ale lui:

Ea zice cătră suflet: „Suspina-n veci de veci!“

El dispăru repede într'o stradă laterală.

Durante Alighieri sta tăcênd cu privirea îndreptată spre apariția cerească. Uite, încă plutêa pe stradă ca un ânger, acea „*creatura bella bianco vestita*“ (creatură frumoasă în haine albe) ca un crin strălucitor plin de miros dulce între cotoarele de trestie veștejită. Ea se duse ca o flacără ce pășește și lui Durante i-sê păru că și cum toată splendoarea naturii împrîmăverite, caracterul arhaic al sumbrului oraș, toate mirosurile, toată strălucirea, toată lumina formează numai un cadru, din care ea apare zimbitoare, cu gingașa roșeață în față, cu mișcarea în ochii nepêtrunși, în care strelucea mila amorului celui mai splendid. Atunci se auziră clo-

potele din domul din apropiere. Un stol de porumbei spêriați sbura în jurul capului fecioarei, ca un nuor de trandafiri și o pârasi abia când ea trecu pragul domului, ale cărui petre păreau că tremură de bucurie.

„*Ecce Deus fortior me, qui veniens dominabitur mihi*,“ *) șopti Dante Alighieri ca cuprins de-o viziune.

„*Ah messer***) *Durante*,“ grăbi din spate o voce, „la ce poezie cauți rima finală?“

Dante se 'ntoarse repede ca și cum ar fi fost deșteptat dintr' un somn adênc. Înainte-î sta un specimen de perfect domnișor din acel timp. În mână avea un buchet mare de flori, sabia-i se legăna în centură.***)

„Dumnezeu cu voi, messer Simone. Nu caut rimă, nici nu-s obișnuit să caut. Ea vine nechemată și crede-mă, nici odată nu vine singură.“

„Aș! Îți știm noi mândria. Nu spuî drept. Am auzit eu că adeseori nu dormi nopți întregi ca să faci un singur sonet.“

„Sê poate că vei fi auzit adevêrul. Dar poți crede, messer Simone, că eu sunt treaz numai pentru un sonet deja sfîrșit.“

„Deja sfîrșit? Înțelegă cine poate, că eu nu pot. Ce-î scris, e scris și scris rămâne, cred eu. Și mai ce? Eu din parte-mi, zêu, eu mai curênd aș gîndi toată viața la un sonet, ce trebuie să fie scris...“

Dante response cu o blândă ironie: „Asta, vezi messer Simone, o pricep și eu perfect. Drumurile noastre nu merg alătura.“

„Asta-î drept. Dta cauți aici rima, iar eu sunt însărcinat să aduc pe Bice dela biserică, s'o duc acasă. Mai am timp să fac o plimbare prin târg, apoi mă duc la ușa bisericei. Asta ar fi materie pentru o canțonă, messer Alighieri?“

„Dta, Dta ești însărcinat? Și de cine?“

„De ea, de fata lui Folco Portinari, dela ea am primit promisiunea messer Trovatore, eu sunt deja ginere, fericit ginere. La revedere. Dacă găsești rima, adu-ți aminte de mine!“

(Va urma.)

*) Iată zêul mai tare decât minê, care vine să mă inspire.

***) Dle.

****) Cingătoare.

L a V a t r ă .

(Loc de convorbiri.)

Domnul Enea Hodoș, profesor la *Caransebeș*, s'a hotărît să publice „biblioteca noastră.“

Dela *Brașov* o să ni se presinte o bibliotecă teatrală. Dela *Sibiu* se adaoage „Telegrafului român“ o foaie pedagogică. Din alt colț, *Oradea-Mare*, se ivește o foaie literară.

Semne nouă că se lucră și că din feliuritele centre românești progresul este servit de grupări literare, care de-o camdată n'au nimic de răfuit între sine, ci lucră alătura sub acelaș steag al culturii.

Biblioteca teatrală are de sigur scopul să întrerupă lipsa de alegere cu care se publica ori-ce soi de „teatru“ și să facă populară o literatură dramatică vrednică să fie popularisată. Să încearcă o corecțiune.

„Biblioteca noastră“ vine ca a doua încercare după „biblioteca tribunei.“ Aceasta bună a fost, a povestit într'o limbă bună românească povești frumoase, a povestit multe. „Biblioteca noastră“ pare că vrea să fie ceva mai instructivă, mai mult răsbită de științe decât cealaltă. Inovațiunea e de apreciat. Ea este de sigur binevenită. Tot limbă bună va fi, dar mai redusă plăcerea de-a auzi basmu, mai sporită pretențiunea, ca publicul să citească mai multe lucrări scioase.

A povesti, cum se anunță, despre Iancu Huniade și Simeon Balint înseamnă, credem, în cazul atâtai a resuma cercetările cele mai nouă despre Huneade, în al doilea a face o biografie încă nefăcută; *aceasta se va întemeia de sigur pe documentele și hârtiile rămase dela Balint* și păstrate, precât știm, de dl Enea Hodoș. Tendința este, așa reese, a face istoria patriei, istoria română în monografii.

A vorbi de igienă etc. înseamnă a face loc științelor de care vieța practică, zilnică are mai multă trebuință. O tendință folositoare. De dorit este ca aceste lucrări să fie plăcut scrise pentru ca să fie cetite ușor.

Cam atâtai anunță apelul dlui E. Hodoș, afară să n'ntelege, de partea literaturii poetice, a plăcerilor estetice. Încă nu a promis mult, rezervându-și a promite când va fi sigur că va și împlini promisiunea.

Noi am îndrăsnii totuși să facem unele observări. Relativ la lucrările istorice, ne-ar plăcea să vedem toate epocile mari expuse în mici monografii. Ce frumoasă istorisire nu s'ar face de exemplu din resboaele lui Traian expuse cu deosebită privire la reliefurile de pe columna lui Traian! Ca de pildă. Dar mai mult am insista asupra istoriei moderne. Constituirea statelor moderne, Italiei și Germaniei, și istoria Orientului modern cît nu ar fi de binevenită acolo unde ziaristica zilnic abia mai află timp să explice cum s'au format relațiunile de azi.

Câte-o teorie politică și sociologică ori economică ar trebui să vină din cînd în cînd, în măsura, în care publicul mare ar începe a se interesa pentru astfel de lucrări. Nu prea sunt căutate acestea, e drept, editorul riscă, dar totuși încercarea trebuie făcută până la proba că nu a fost bine primită. Presa română si-ar face de sigur o chestie de onoare din intervenirea în favorul acestor fel de lucrări.

Nu-i departe de ele nici gîndul la o serie de lucrări despre toate acelea popoare cu cari noi trăim pe acelaș teritoriu. O broșură pur științifică, etnografică, despre Nemți, Slovaci, Sîrbi, Ruși, Poloni etc. să nu nu fie bine-

venită acelor cetitori, care nu se mulțămesc a ști cam se fac și ei, ci vreau să știe *ce sunt, ce vreau, cum vreau?* Acest fel de broșuri ar orienta pe cetitorii români asupra poziției ce-o au în astă lume popoarele, care înconjoară pe poporul român, și ar fi un element luminător.

Dar, stăi . . .

De ce să facem programe când nu suntem noi cei ce le realizăm? Dl E. Hodoș promite atât de circumspect și noi să n'tindem deodată atâtea mâni? Nu se supere, o voce din public are drept a se rosti în acest loc. Și dsa are și mai mult drept a chibzui bine ce să ne dea, ca să-l cetim, fără a-l păgubi.

Brașov.

Eremit.

Cronica săptămînei.

Dela noi.

„Telegraful roman“ publică în n-rul 43 la locul prim un articol din care estragem următoarele:

In ajunul sinoadelor.

Preoțiunea noastră are să lupte cu neajunsuri materiale, deoare-ce până acuma puțin s'a putut face pentru a i-se asigura o dotațiune corăspundătoare.

Până acuma a trebuit să asigurăm bunurile, cari au fost mai tare amenințate.

Între aceste la locul prim au fost scoalele noastre.

Nu putem zice, că am ajuns a asigura întru toate existența acestor neprețuite bunuri ale bisericei noastre, avem însă consciența, că am făcut totul ce am putut până acuma, și la locul prim trebuie să punem inima cea bună a poporului nostru, căci din a lui contribuire am putut asigura, ceea-ce am asigurat.

Cu toate necasurile noastre pentru asigurarea scoalelor, totuși nu se poate zice, că nu am reflectat și la soartea preoților. Oamenii mari de suflet au avut în vedere și soartea preoțiunei.

Nemuritoriul Șaguna a întemeiat fondul Pantazi, asemenea nemuritoriul Gozdsu.

Sinodul nostru archidieceșan și-a îndreptat privirile asupra văduvelor preotese și asupra orfanilor acolora; în casuri de nenorociri și de neputință fondul de pensiuni întinde ajutoriu preoțiunei.

Aceste au fost trebuințele cele mai ardetore, căci din mila Domnului până e în deplină putere preotul ca tată de familie, deși cu mult necaz, dară totuși o susține.

Biserica totdeauna a fost cu inima și cu ochii la preoțiunea sa, și în zile bune, și în zile rele, biserica a sciut apreția misiunea culturală a preotului în sinul poporului.

Rămâne deci aceasta una dintre principalele probleme ale sinodului.

Fondului de pensiuni trebuie să i se dea o deosebită îngrijire.

Mai sunt o mulțime de lucruri de regulat atât în ce privesce restanțele de taxe, cât și pozițiunea acolora, cari cu toată obligativitatea accentuată în statute, nici până azi nu s'au insinuat ca membri, și n'au solvit nimica din competențe.

Protopresbiterilor trebuie să le asigurăm o dotațiune oare-care, căci în situațiunea de acum nu-i mai putem lăsa.

În fine trebuie să căutam a pune pe baze solide și cestiunea cu sidoxia, spre a asigura existența fondului general.

Teren de lucru este, și încă vast.
Dumnezeu să ne dea puteri.

Sinoade. Duminecă, 2. mai n., s'au deschis sinoadele bisericii gr.-ort. române din Transilvania și Ungaria, în Sibiu, Arad și Caransebeș.

La inaugurarea Il. Sale noului Episcop gr. cat. din Lugos. Dl Dr Demetriu Radu va fi reprezentată și tinerimea noastră universitară din Cluș Prin o delegație. Dar cea din Oradea-Mare?

În zilele de 1. și 2. mai n. cardinalul Schlauch, episcopul cel mai puternic dar și cel mai vrednic al catolicilor din Ungaria și-a sărbătorit aici jubileul de 50 de ani decând s'a hirotonisit. S'a adunat lume multă din toate părțile, orașul întreg a fost împodobit și sara luminat frumos. Împăratul i-a trimis ordinul cel mai malt, crucea mare a ordinului St. Ștefan, papa un medailon de aur cu multe petri scumpe

Intre numeroasele deputații cari l-au felicitat, a fost și a orientaliilor sub conducerea magnificenței Sale dlui vicar și archimandrit Iosif Goldiș.

În 1 maiu n. au trecut prin Cluj 700, ear în 3 maiu n. încă 1500 de soldați, rezerviști și voluntari greci spre Fiume. Băetii erau de tot entusiasmați că merg în luptă, spre a și jertfi viața pentru țara lor.

A murit Pituk Bela, marele patriot (maghiar) în Arad, și nu numai atâta, ci foile ungurești îl omoară încă o dată cu laude e lor.

Din România.

Au murit: generalul Victor Crețeanu, fost adjutant regal și (28. apr.) dr Onciul, oculist vestit, fratele profesorului de istorie de la universitate, asemenea căruia el își câștigase un nume foarte bun pe terenul științei.

În legătură cu știrea din rubrica „Dela noi“ reproducem și noi un cas interesant -- care cine știe de câte ori nu s'e va fi repetat:

Un grec bogat din Constanța, care are un singur băiat abia trecut de 17 ani, când a cedit știrile despre ultimele înfrângeri ale Grecilor, a spus copilului seu să și facă geaman-tanul și acum patru zile l-a expedit cu ceialați în Grecia pentru a apăra patria părinților sei.

Din străinătate.

În fiecare au în luna Mai aristocrația Parisului arangiază un bazar pe Champs Elysées unde celea mai înalte persoane vind deosăbite lucruri, iar din câștig sunt ajutoați proletarii Parisului. La 5 oare sara în 3 Mai erau îndesuiți cam 1200 oameni înaintea pupii elor să cumpere, când s'e aud strigăte: foc!... Din o scântefe electrică a unui cinematograf, a ars întreg bazarul construit din lemn și pânze văpsite. Au murit și sunt răniți între 150--200; între ei mulți înalți aristocrați și sora favorită a M. S. Impărătesei. Sofia de Bavaria, ducesă de Alençon, din care a ramas numai mâna, cadavrul a ars scrum. Multe cadavre s'au făcut cenuse, altele nu s'e cunosc de au fost femeii ori bărbați S'a găsit un portmoneu nevătămat de foc cu 50,000 franci și multe inele ai căror posesori au ars.

De pe câmpul luptei sunt știri puține. Turcii înaintează mereu dar încet. Grecii și încordează puterile.

cele din urmă, dar ministeriul cel nou sub conducerea lui Ralli pare a fi convins că toate sfortările sunt zădarnice și că ar fi mai bine de a eere intervenirea puterilor mari, care se și prepară deja.

Restabilirea păcii pare deci asigurată -- de ocamdată, căci Grecii au părăsit deja Farsalos.

Bibliografie.

A apărut: Edlmann. L. Ungarische, rumänische, serbische und slovakische Tauf- und Vornamen männlichen Geschlechts sel. „Corvina“, Timișoară, 30 cr. (Nume bărbătești de botez din limba maghiară, română, sîrbă și slovacă).

Din biblioteca pentru toți (Carol Müller, București): Nrii 116. și 117. „Iubire“ poesii (1888--95) de A. Vlahuță. 118. „Fleacuri“ (amintiri, schițe și anecdote) de Vas. Pop. 119. „Robia Peșului“ de Carmen Sylva, tradusă de Elena Radu Rosetti. 120. „Un leu și un zlot“ comedie de D. R. Rosetti. Tot acolo „imnuri păgâne“ de D. Zamfirescu.

Din colecția Șaraga (Iasi) nr. 60 „Sărăci“, poesii și nr. 6 „O toamnă la Paris“ de A. Steuermann.

Știre literară.

În nrul din urmă a foii „Aus fremden Zungen“ (Deutsche Verlagsanstalt) p. 318. au apărut mai multe poesii de ale lui Coșbuc, traduse de Rudow. În curând se va publica pe nemțește și „Noi vrem pămînt“ ș. a.

Ghicitura de șah.

Din nrul I. au deslegat-o bine: Doamnele: Elena Horvath din Oradea-Mare, și ved. Sabina Opra din Visag; Victoria Vicaș din Hidvég; Domnișoarele: Ottia Caba din Cheud. Victoria și Emilia Doctor din Hașfalău.

Domnii: Nicolau Boițiu, din Gepiu. Petru Roșca din Zlatna, Ieremia Tahîșiu din Bistrița, Nicolau Onciu din Uzdin și Sebastian Stanca din Brașov.

Premiul sorțit, „Erotia“ narațiune din Grecia antică, tradusă din englezește de Doamna Cornelia Bésan l-a câștigat Dșoara Ottilia Caba din Cheud.

Ghicitură.

Am primit următoarea telegramă, foarte ciuntită. Poate că cetitorii nostri vor fi în stare a o descifra, și punem ca premiu o carte:

a, a, bu, buc, ca, coș, cu, da, de, de, de, din, din, du, e, ei, gi, i, liu, mă, mi, mi, ne, ne, pre, resti ro, să, șe, tá, tra, ta, vir.

Poșta redacției.

Cătră onorabilul public! Dorind încă cineva a abona „Foaia literară“, facem cunoscut că mai dispunem de nrii 1., 2. și 3. Cine dorește a vedea nrul de probă, e destul dacă ne scrie o cartă poștală, unde să fie notată locuința și poșta ultimă corect, ca să putem espeda și noi mai cu siguranță numerii ceruți.

Dlui I. N P. (Temesvar.) Am primit cartea. Notița se va mai publica în numerii următori, acum nu s'a putut.

Dlui B. (Caransebeș.) Am primit celea trimise mulțumim!
Str. Berzei 2f. Adresa lui A. C. Popovici?

Dlui I. Ch. (Pesta.) Am primit, mulțămim! Erorile nu s'e pot încunjura de tot, fiindcă la tipografie nime nu știe românește, uici o iotă.